

«نامهٔ مینوی»

درآمدی بر

خسارت معنوی

در حقوق ایران

شبیر توپا ابراهیمی
وکیل پایهٔ یک دادگستری

آثار اندیشه

۱۳۸۸

سرشناسه:	تویا ابراهیمی ۱۳۵۳
عنوان قراردادی	ایران قوانین و احکام
عنوان و نام پدیدآور	درآمدی بر خسارت معنوی در حقوق ایران/ نوشته شبیر تویا ابراهیمی
مشخصات نشر	تهران: آثار اندیشه ۱۳۸۸.
مشخصات ظاهری	۲۸۸ ص
شابک	۴۳۰۰ تومانی ۸-۴۴-۷۲۶۸-۹۶۴-۹۷۸
وضعیت فهرستویی	فیا
یادداشت	کتابنامه: ص. ۲۰۸-۲۴۰ همچنین به صورت زیرنویس
موضوع	خسارت معنوی (فقه)
موضوع	خسارت معنوی - قوانین و مقررات - ایران
رده‌بندی کنگره	۱۳۸۸ ت ۹ م ۶ KMHA۳۳
رده‌بندی دیوئی	۳۴۵/۵۵۰۷۷
شماره کتابشناسی ملی	۱۶۸۹۹۶۲

انتشارات آثار اندیشه

انتشارات

تلفن: ۲۶-۲۶۶۳۱۹-۶۶۵۹۶۳

عنوان	: درآمدی بر خسارت معنوی در حقوق ایران
مؤلف	: شبیر تویا ابراهیمی
ناشر	: آثار اندیشه
نوبت چاپ	: اول ۱۳۸۸
چاپخانه	: طرح نو
صحافی	: عماد
تیراژ	: ۱۰۰۰ نسخه
شابک	: ۸-۴۴-۷۲۶۸-۹۶۴-۹۷۸
قیمت	: ۴۳۰۰ تومانی

به قَرَوهر فروغمند برادر از دست رفته‌ام،

به پارهٔ آتش،

«شَبَر»!

که زندگانی بر سر جوانمردی و پاکبازی نهاد و

زمانهٔ پتیارهٔ ناجوانمردش

به ناگاه در ربود...

«در آستین مرقع پیاله پنهان کن

که همچو چشم صراحی زمانه خونریز است»^۱

روانش به مینو در، شاد و آرام باد...

۱- «شَبَر» واژه‌ای پارسی است، به مانهٔ «شعلهٔ آتش» (برهان قاطع: محمد حسین خلف

تبریزی؛ فرهنگ کوچک: نبیح بهروز).

۲- حافظ شیرازی.

به نام خداوند جان و خرد

فهرست

۴	پیش‌درآمد.....
۱۱	یک - گشایش:
۱۴	دو - سرگذشت خسارت معنوی
۱۴	الف - روند کلان
۱۶	ب - قانونهای ایران
۱۷	۱- انگیزه‌های این پژوهش
۱۷	الف - انگیزه فرزانی
۱۹	ب - انگیزه روانی
۲۰	پ - انگیزه هازمانی
۲۱	ت - انگیزه حقوقی
۲۴	سه - شالوده این پژوهش
۲۶	«بهره نخست: خسارت معنوی در حقوق کنونی ایران»
۲۶	بخش یک - شناخت (پایه‌های) خسارت معنوی
۲۶	جستار یک: چیستی خسارت معنوی
۲۶	گفتار یکم: مانع واژه‌شناختی «خسارت معنوی»
۲۷	یک - واژه «خسارت»
۲۷	الف: مانع‌های گونه‌گون
۲۸	ب - گمان ریشه پارسی
۲۹	پ - چم دوگانه
۳۰	۱- واژه «معنوی»
۳۱	گفتار دوم - شناسه (تعریف) و گونه‌های خسارت معنوی
۳۲	۱- شناسه‌های حقوقدانان ایرانی
۳۷	۲- شناسه‌های حقوقدانان نیرانی
۳۹	۳- برآمد
۴۳	جستار دو- هستی (وجود) خسارت معنوی
۴۴	گفتار یکم - بایسته‌های هستی زیان معنوی

- ۱- سامه بیرونی ۴۴
- ۲- سامه درونی ۴۵
- گفتار دوم - گستره هستی زیان معنوی ۴۷
- ۱- حقوق ایران ۴۹
- ۲- حقوق فراتسه ۵۴
- ۳- برآمد ۵۶
- برآیند بخش ۵۷
- بخش دو - جبران (پیامدهای) خسارت معنوی ۵۸
- جستار یک - جبران‌شناسی خسارت معنوی ۵۸
- گفتار یکم - بنیادهای نگرشی جبران خسارت معنوی ۵۹
- ۱- اندیشه‌های حقوقی ۶۰
- الف- جبران ستیزان ۶۰
- ب- جبران‌گرایان بیکران ۶۲
- پ- جبران‌گرایان کرانمند ۶۸
- ۲- نگرش حقوق کنونی ایران ۷۱
- الف - قانونها ۷۱
- ب- دادگاهها ۸۴
- یکم، رویه دادرسی دیرین ۸۴
- دوم، رویه دادرسی کنونی ۸۵
- گفتار دوم - شیوه‌های کنشی جبران خسارت معنوی ۱۰۹
- ۱- شیوه ارزیابی خسارت معنوی ۱۱۰
- الف - بنیادهای ارزیابی ۱۱۰
- ب- راهکارهای ارزیابی ۱۱۴
- ۲- راههای چارگانه جبران خسارت معنوی ۱۱۶
- الف - پول ۱۱۷
- ب- پوزشخواهی ۱۱۸
- پ- رای پراکنی ۱۱۸
- ت- جبران نمادین ۱۱۹
- جستار دو - جبرانخواهی خسارت معنوی ۱۲۰

- گفتار یکم - تاوانخواهان معنوی ۱۲۱
- ۱- تاوانخواهان حقیقی ۱۲۱
- الف- کرانمندی (محدودیت) ۱۲۱
- ب- شایستگی (اهلیت) ۱۲۲
- ۲- تاوانخواهان حقوقی ۱۲۴
- الف: دادکسان و بیژگانی (اشخاص حقوقی خصوصی) ۱۲۴
- ب- دادکسان همگانی ۱۲۶
- پ- تاوانخواهی گروهی ۱۲۹
- گفتار دوم - واگذاری و واگذاشتگی بیکار خسارت معنوی ۱۲۴
- ۱- واگذاری تاوانخواهی معنوی ۱۳۵
- الف- واگذارپذیر ۱۳۵
- ب- جانشین قانونی ۱۳۵
- ۲- واگذاشتگی تاوانخواهی معنوی ۱۳۸
- الف - زیان پیش از مرگ ۱۳۹
- یکم، واگذاشتن‌ناپذیری بیکران ۱۳۹
- دوم، واگذاشت‌پذیری کرانمند ۱۴۰
- سوم، واگذاشت‌پذیری بیکران ۱۴۱
- ب- زیان پس از مرگ ۱۴۸
- بهره دوم - خسارت معنوی در فقه اسلامی ۱۵۱
- کشایش ۱۵۱
- بخش یک- بنیادهای جبران خسارت معنوی در فقه اسلامی ۱۵۳
- جستار یک - قاعده لاضرر ۱۵۳
- گفتار یکم - سندهای قاعده لاضرر ۱۵۳
- در آمد ۱۵۳
- ۱- کتاب ۱۵۳
- الف - بقره، ۲۲۳ ۱۵۳
- ب- طلاق، ۶ ۱۵۵
- پ- بقره، ۲۳۱ ۱۵۵
- ت - نساء، ۱۲ ۱۵۷

۱۵۸	ث- بقره، ۲۸۲
۱۵۹	ج- چم (مفهوم) واژگان ضرر و خسارت در قرآن
۱۶۱	۲- سنت
۱۶۲	الف- روایت سَمْرَه
۱۶۶	ب- روایت شَفْعَه
۱۶۷	پ- روایت دیوار
۱۶۸	ت- روایت شتر
۱۶۹	ث- روایت همسایه
۱۷۰	۳- عقل
۱۷۰	الف- از دیدگاه اصولی
۱۷۳	ب- از دیدگاه فلسفی
۱۷۷	پ- برآیند خرد
۱۷۹	۴- اجماع
۱۸۰	گفتار دوم - رهنمود (دلالت) قاعده لاضرر
۱۸۱	۱- چم واژگان ضرر و ضرار
۱۸۱	الف- چم ضرر
۱۸۶	ب- چم ضرار در پیوند با ضرر
۱۹۰	۲- رهنمود حقوقی قاعده لاضرر
۱۹۰	الف - نفی به معنای نهی
۲۰۷	ب- حکومت قاعده لاضرر بر دلیلهای دیگر
۲۰۹	پ- تعارض قاعده لاضرر با قاعده تسلیط
۲۱۰	فرجام جستار
۲۱۱	جستار دو - قاعده اتلاف
۲۱۲	گفتار یکم - سندهای قاعده اتلاف
۱۵۰	۱- کتاب
۲۱۲	۲- سنت
۱۵۱	۳- عقل
۲۱۴	۴- اجماع
۲۱۴	گفتار دوم - رهنمود قاعده اتلاف

- ۱- از دیدگاه هازمشناسی واژگان ۲۱۵
- ۲- از دیدگاه فلسفه دین ۲۱۶
- ۲- از دیدگاه حقوقی ۲۱۷
- جستار سه - قاعده لاجرح ۲۱۹
- گفتار یکم: چم قاعده لاجرح ۲۲۱
- ۱- مانه واژگانی «حرج» ۲۲۱
- ۲- شناسه و رهنمود ۲۲۲
- گفتار دوم - سند قاعده لاجرح ۲۲۳
- گفتار دوم - کاربرد قاعده غرور در خسارت معنوی ۲۲۷
- ۱- تدلیس در نکاح ۲۲۷
- ۲- وکالت در نکاح ۲۲۸
- برآیند بخش ۲۲۹
- بخش دو - شیوه‌های جبران خسارت معنوی در فقه اسلامی ۲۳۰
- جستار یک - جبران حقوقی ۲۳۰
- گفتار یک - چگونگی جبران در قاعده لاضرر و داستان سمره ۲۳۰
- گفتار دوم - راههای جبران در قاعده لاضرر ۲۳۳
- جستار دو - جبران کیفری ۲۳۵
- گفتار یکم: دیه ۲۳۶
- ۱- چیستی حقوقی دیه ۲۳۷
- الف - چیستی جزایی یا جبرانی؟ ۲۳۷
- ب- چیستی جبرانی معنوی ۲۴۲
- ۲- خسارت افزون بر دیه ۲۴۶
- ۳- پیوند دیه با بی‌بهرگی (عدم النفع) تنی ۲۵۰
- ۴- سنجه ارزیابی دیه ۲۵۵
- د- برآیند گفتار دیه ۲۵۶
- گفتار دوم - قصاص ۲۵۷
- درآمد - ۲۵۷
- گفتار سوم - حد ۲۶۰
- درآمد - ۲۶۰

۲۶۲	گفتار چهارم - تعزیر
۲۶۳	درآمد -
۲۶۵	برآیند جستار
۲۶۶	جستار سه - نمودهای پراکنده
۲۶۶	گفتار یکم - نمودهای حقوقی
۲۶۶	۱- جبران خطای قاضی
۲۶۸	۲- نکاح فضولی
۲۶۹	گفتار دوم - نمودهای کیفری
۲۶۹	۱- زنای به عنف
۲۷۱	۲- اکراه معنوی
۲۷۵	فرجام
۲۷۵	۱- بهره نخست: خسارت معنوی در حقوق کنونی ایران
۲۷۵	الف - بخش یک: شناخت خسارت معنوی
۲۷۶	ب- بخش دو: جبران خسارت معنوی
۲۷۸	۲- بهره دوم: خسارت معنوی در فقه اسلامی
۲۷۸	الف - بخش یک: بنیادهای جبران خسارت معنوی در فقه اسلامی ..
۲۷۹	ب - بخش دو: شیوه‌های جبران خسارت معنوی در فقه اسلامی
۲۸۱	بین‌نوشت
۲۸۱	۱- نوشته‌های پارسی
۲۸۱	الف- حقوقی و فقهی
۲۸۵	ب- غیرحقوقی
۲۸۷	پ- گاهنامه‌ها
۲۸۷	۲- نوشته‌های تازی
۲۸۸	۳- نوشته‌های انگلیسی